

Додаток 4
до Положення

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Безпека дорожнього руху»
обов'язковий компонент
освітньої програми *першого* рівня вищої освіти

(Освітня програма «Правоохоронна діяльність», Спеціальність 262
«Правоохоронна діяльність»)

Дніпро – 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Протокол від 31.08.2023 № 12

СХВАЛЕНО

Вченою радою навчально-
наукового інституту/факультету
Протокол від 29.08.2023 № 1

Розглянуто на засіданні кафедри фізичного виховання та тактико-спеціальної підготовки Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Протокол від 28.08.2023 № 1.

Розробники:

старший викладач кафедри фізичного виховання та тактико-спеціальної підготовки ДДУВС, Счастливец В.І.

Рецензенти:

1. Завідувачка кафедри фізичного виховання та спеціальної підготовки Університету митної справи та фінансів, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент ЛУЦЕНКО І.М.;

2. Завідувач кафедри фізичної культури та спорту Національної Металургійної академії України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат педагогічних наук, доцент ХАДЖИНОВ В.А.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчений навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		Лекції	Семинарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	
Семестр №1						
Тема № 1 Загальне положення та закони України «Про дорожній рух»	18	4		2	12	Поточний контроль
Тема № 2 Забезпечення безпеки дорожнього руху Національною поліцією. Її форми та методи	18	4		2	12	Поточний контроль
Тема № 3 Адміністративні порушення в сфері безпеки дорожнього руху. Штрафи та інші санкції для водіїв	18	4		2	12	Поточний контроль
Тема № 4 Оформлення матеріалів ДТП. Основні засади, повідомлення про дорожньо-транспортні пригоди	18	4		2	12	Поточний контроль
Тема № 5 Організація дорожнього руху та нагляд за станом доріг	18	4		2	12	Поточний контроль
Всього за семестр №1:	90	20		10	60	

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1 Загальне положення та закони України «Про дорожній рух».

Практичне заняття. Вивчення та закріплення здобувачами вищої освіти ключових положень і норм, що визначають дорожній рух в Україні.

Навчальна мета заняття: заняття спрямоване на ознайомлення з важливими аспектами законодавства, регулюючого безпечність дорожнього руху, а також розуміння прав та обов'язків учасників дорожнього руху з метою формування відповідального та свідомого ставлення до правил дорожнього руху.

Кількість годин. 2

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Організація дорожнього руху: засади та служба безпеки підприємств.

2. Контроль за дотриманням будівельних норм при проектуванні доріг та споруд.
3. Служба безпеки: контроль за лініями міського транспорту та зовнішньою рекламою.
4. Експлуатаційний контроль: стан автомобільних доріг, споруд, технічні засоби руху.
5. Обстеження місць ДТП: аналіз концентрації та причин аварій.
6. Контроль дорожнього перевезення небезпечних вантажів та великогабаритних транспортних засобів.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:

1. Іващенко М.В. Основи керування автомобілем, безпека дорожнього руху та медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. – 2000. – 261 с.
2. Куперман А.І., Миронов Ю.В. Безпека дорожнього руху: Довідковий посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: Вища школа; вид. Центр «Академія», 1999. 320 с.
3. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : Навч. посібник: для ВНЗ / Лях М. А., Дем'янюк О. С., Бешун О.А. – К.: ВІКНУ, 2011. 368 с.
4. Собакарь А.О. Основи безпеки дорожнього руху: Навч. посіб. /А.О. Собакарь, Я.Д. Холмянський, С.М. Тараненко; за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. 312 с.
5. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.
6. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник / А. А. Кашканов, О. Г. Грисюк, І. І. Гуменюк. – Вінниця : ВНТУ, 2017. 90 с
7. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): метод. рек. / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. – Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.
8. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський Правила дорожнього руху України : посіб. до лаб. робіт : для студентів технол. ф-ту / укл. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. –Чернігів : ЧНПУ, 2015. 64 с.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

1. Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>
2. Постанова Про затвердження Правил Державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок від 21.10.1993 р. № 873.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-93-%D0%BF#Text>

3. Постанова Про внесення змін до Правил дорожнього руху від 29.09.2021 р. № 1091. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2021-%D0%BF#Text>

4. Закон Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page5#Text>

6. Закон України Про Національну поліцію № 580-VIII від 02.07.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

7. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9#n1970>

8. Онлайн автошкола Час. <https://www.youtube.com/@autoschoolonlinechas>

9. SVITLOFORUA. <https://www.youtube.com/@SVITLOFORUA-PDR>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Відмітити присутніх. Визначити мету практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Організація дорожнього руху: засади та служба безпеки підприємств.

Вивчення основних принципів організації безпечного дорожнього руху та функцій служби безпеки на підприємствах. Правила та стандарти, які регулюють діяльність у сфері дорожнього руху на підприємствах, а також практичні аспекти забезпечення безпеки в рамках дорожнього руху на території підприємства.

2. Контроль за дотриманням будівельних норм при проектуванні доріг та споруд.

Вивчення методів та інструментів контролю за виконанням будівельних норм у процесі проектування доріг та споруд. Важливість дотримання будівельних стандартів, а також ознайомляться аспектами контролю, спрямованого на забезпечення високої якості і безпеки доріг.

3. Служба безпеки: контроль за лініями міського транспорту та зовнішньою рекламою.

Спрямована на вивчення організації служби безпеки в контексті контролю за лініями міського транспорту та зовнішньою рекламою. Поглиблене розуміння завдань та відповідальностей служби безпеки щодо забезпечення безпеки транспортної інфраструктури та відповідності нормам зовнішньої реклами.

4. Експлуатаційний контроль: стан автомобільних доріг, споруд, технічні засоби руху.

Вивчення методів та процедур експлуатаційного контролю, спрямованих на оцінку стану автомобільних доріг, дорожніх споруд та технічних засобів руху. Знання для забезпечення ефективності та безпеки дорожнього руху через систематичний моніторинг та обстеження інфраструктури доріг.

5. Обстеження місць ДТП: аналіз концентрації та причин аварій.

Навчання методам та техніці обстеження місць дорожньо-транспортних пригод, а також аналізу концентрації та визначення причин Отримання навички оцінки безпеки дорожнього руху та розробки заходів для підвищення безпеки на дорогах.

6. Контроль дорожнього перевезення небезпечних вантажів та великогабаритних транспортних засобів.

Уявлення про методи та стратегії контролю за дорожнім рухом небезпечних вантажів і великогабаритних транспортних засобів. Ознайомлення з законодавством, визначенням та класифікацією небезпечних вантажів, виявлення порушення в перевезенні таких вантажів та великогабаритних транспортних засобів, розробка заходів щодо підвищення безпеки дорожнього руху у цих сферах.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підведення підсумків, оголошення оцінок, завдання для самостійного опрацювання навчальних питань.

Тема № 2 Забезпечення безпеки дорожнього руху національною поліцією, її форми та методи, зокрема в умовах воєнного стану.

Практичне заняття. Полягає у наданні учасникам глибокого розуміння ролі та функцій національної поліції у забезпеченні безпеки на дорогах.

Навчальна мета заняття: спрямована на ознайомлення з основними принципами та методами, які використовуються поліцією для зменшення аварійності та порушень правил дорожнього руху. Особлива увага приділяється аналізу заходів, які можуть бути застосовані в умовах воєнного стану для забезпечення ефективності та безпеки дорожнього руху.

Кількість годин. 2

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Правова основа, структура та завдання підрозділів патрульної поліції, як основного структурного підрозділу Національної поліції, що здійснює забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема в умовах воєнного стану.

2. Розстановка сил і засобів Національної поліції.

3. Підготовка нарядів до несення служби щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

4. Організація оперативного управління силами і засобами патрульної поліції з фахівцями правоохоронної діяльності.

5. Заходи особистої безпеки при несенні служби щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

6. Форми та методи забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях та на територіях підприємств.

7. Правові підстави та порядок зупинки транспортних засобів.

8. Види документації водіїв та порядок її перевірки, зокрема в умовах воєнного стану.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:

1. Іващенко М.В. Основи керування автомобілем, безпека дорожнього руху та медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. – 2000. – 261 с.
2. Куперман А.І., Миронов Ю.В. Безпека дорожнього руху: Довідковий посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: Вища школа; вид. Центр «Академія», 1999. 320 с.
3. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : Навч. посібник: для ВНЗ / Лях М. А., Дем'янюк О. С., Бещун О.А. – К.: ВІКНУ, 2011. 368 с.
4. Собакарь А.О. Основи безпеки дорожнього руху: Навч.посіб. /А.О. Собакарь, Я.Д. Холмянський, С.М. Тараненко; за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. 312 с.
5. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.
6. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник / А. А. Кашканов, О. Г. Грисюк, І. І. Гуменюк. – Вінниця : ВНТУ, 2017. 90 с
7. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): метод. рек. / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. – Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.
8. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський Правила дорожнього руху України : посіб. до лаб. робіт : для студентів технол. ф-ту / укл. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. –Чернігів : ЧНПУ, 2015. 64 с.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

1. Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р . <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>
2. Постанова Про затвердження Правил Державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок від 21.10.1993 р. № 873. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-93-%D0%BF#Text>
3. Постанова Про внесення змін до Правил дорожнього руху від 29.09.2021 р. № 1091. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2021-%D0%BF#Text>
4. Закон Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page5#Text>
6. Закон України Про Національну поліцію № 580-VIII від 02.07.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

7. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9#n1970>

8. Онлайн автошкола Час. <https://www.youtube.com/@autoschoolonlinechas>

9. SVITLOFORUA. <https://www.youtube.com/@SVITLOFORUA-PDR>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Відмітити присутніх. Визначити мету практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Правова основа, структура та завдання підрозділів патрульної поліції, як основного структурного підрозділу Національної поліції, що здійснює забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема в умовах воєнного стану.

Ознайомлення з Правовою Основою: розгляд та роз'яснення ключових законодавчих актів, які регулюють функції та повноваження патрульної поліції. Аналіз Структури патрульної Поліції: розкриття організаційної структури підрозділів патрульної поліції та їх взаємодія у контексті забезпечення безпеки дорожнього руху. Вивчення Завдань Підрозділів Патрульної Поліції: огляд та узагальнення завдань, які покладаються на патрульну поліцію з метою забезпечення безпеки дорожнього руху. Особливості Діяльності Підрозділів Патрульної Поліції в Умовах Воєнного Стану: розгляд та обговорення специфіки діяльності патрульної поліції у період воєнного стану. Практичні Аспекти Забезпечення Безпеки Дорожнього Руху: розгляд конкретних сценаріїв та прикладів забезпечення безпеки дорожнього руху під час воєнного стану.

2. Розстановка сил і засобів Національної поліції.

Ознайомлення із Загальною Розстановкою Сил: розгляд та аналіз загальної розстановки сил та підрозділів Національної поліції на території, визначення їхньої ролі та функцій. Вивчення Принципів Розподілу Засобів: аналіз принципів, що визначають розподіл засобів та персоналу Національної Поліції між різними районами або областями. Оцінка Ефективності Розстановки: визначення та обговорення ефективності розстановки сил у виконанні завдань, включаючи забезпечення безпеки дорожнього руху. Планування та Оптимізація Ресурсів: розгляд питань планування та оптимізації ресурсів для максимальної ефективності діяльності поліції на різних територіях. Співпраця та Взаємодія Між Регіонами: розгляд системи співпраці та взаємодії між різними регіонами для ефективного вирішення проблем безпеки та розкриття злочинів на дорогах.

3. Підготовка нарядів до несення служби щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

Короткий огляд важливості забезпечення безпеки дорожнього руху та ролі поліції в цьому процесі. Огляд основних правил та процедур, які використовуються при підготовці поліцейських нарядів до служби. Аспекти технічної підготовки: перевірка стану службового обладнання, транспортних засобів, засобів зв'язку та інших технічних аспектів. Оптимізація маршрутів патрулювання для максимальної покриття та ефективності служби. Навички

ефективної комунікації, включаючи взаємодію з водіями, пішоходами та іншими учасниками дорожнього руху.

4. Організація оперативного управління силами і засобами патрульної поліції з фахівцями правоохоронної діяльності.

Пояснення важливості ефективного оперативного управління для забезпечення безпеки дорожнього руху. Розгляд основних принципів та методів оперативного управління силами та засобами поліції. Навчання організації та планування оперативних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки дорожнього руху. Аналіз взаємодії патрульної поліції з фахівцями правоохоронної діяльності під час оперативних ситуацій.

5. Заходи особистої безпеки при несенні служби щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

Розгляд типових сценаріїв і ризиків, з якими можуть стикатися службовці при виконанні обов'язків у дорожньому русі. Навчання базовим принципам особистої безпеки, таким як правила взаємодії з транспортними засобами та пішоходами. Акцент на важливості особистої безпеки під час виконання службових обов'язків у зоні дорожнього руху.

6. Форми та методи забезпечення безпеки дорожнього руху в місцях та на територіях підприємств.

Розробка та впровадження оптимальних схем дорожнього руху на території підприємства, з врахуванням потоків транспорту та безпекових аспектів. Встановлення чіткої дорожньої розмітки та сигнальних засобів для вказівки шляхів руху, переходів та зон обмеженого доступу. Розташування фізичних бар'єрів, які допомагають визначити території для руху транспорту та пішоходів. Чітке розміщення дорожніх знаків для інформування учасників руху про правила та обмеження на території підприємства. Встановлення правил експлуатації транспортних засобів на території підприємства та контроль за їх виконанням.

7. Правові підстави та порядок зупинки транспортних засобів.

Правила дорожнього руху, які регламентують зупинку громадського транспорту правоохоронцю чи іншій уповноваженій особі. Перелік документів для пред'явлення правоохоронцю. Перевірка стану транспортного засобу. Адміністративні штрафи за порушення вимог зупинки транспортного засобу.

8. Види документації водіїв та порядок її перевірки, зокрема в умовах воєнного стану.

Розгляд основних видів документів, які повинні мати водії (водійське посвідчення, технічний паспорт транспортного засобу, страховий поліс ОСЦПВ, паспорт). Перевірка специфічних документів, які можуть вимагатися в умовах воєнного стану (дозвіл на перевезення, спеціальні дозволи). Навчання процедур стандартної перевірки документів у будь-який час (перевірка документів водія, документів на транспортний засіб). Розгляд змінених вимог та особливостей перевірки документів у період загострення ситуації (підвищення уваги до безпеки).

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підведення підсумків, оголошення оцінок, завдання для самостійного опрацювання навчальних питань.

Тема № 3 Адміністративні порушення в сфері безпеки дорожнього руху. Штрафи та інші санкції для водіїв.

Практичне заняття. Детальне розуміння адміністративних порушень в сфері безпеки дорожнього руху, ознайомити зі списком порушень та встановленими штрафами, а також висвітлити інші санкції, які можуть застосовуватися до водіїв.

Навчальна мета заняття: спрямована на формування свідомого ставлення до дотримання правил дорожнього руху та розуміння важливості безпеки на дорозі. Учасники матимуть змогу отримати практичні навички щодо правильної реакції на адміністративні порушення, враховуючи їх наслідки та можливі шляхи уникнення подібних ситуацій.

Кількість годин. 2

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика та види правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху.
2. Загальні засади провадження у сфері безпеки дорожнього руху.
3. Новели Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо оформлення правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху.
4. Перспективи запровадження автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху.
5. Дії поліцейського при оформленні правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху, а також фахівців правоохоронної діяльності на підприємства.
6. Розгляд справи про адміністративні правопорушення, винесення постанови про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху.
7. Штрафи і санкції як для водіїв транспортних засобів так і для пішоходів згідно Кримінального Кодексу України.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:

1. Іващенко М.В. Основи керування автомобілем, безпека дорожнього руху та медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. – 2000. – 261 с.
2. Куперман А.І., Миронов Ю.В. Безпека дорожнього руху: Довідковий посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: Вища школа; вид. Центр «Академія», 1999. 320 с.
3. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : Навч. посібник: для ВНЗ / Лях М. А., Дем'янюк О. С., Бешун О.А. – К.: ВІКНУ, 2011. 368 с.
4. Собакарь А.О. Основи безпеки дорожнього руху: Навч. посіб. /А.О. Собакарь, Я.Д. Холмянський, С.М. Тараненко; за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. 312 с.

5. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.
6. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник / А. А. Кашканов, О. Г. Грисюк, І. І. Гуменюк. – Вінниця : ВНТУ, 2017. 90 с
7. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): метод. рек. / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. – Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.
8. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський Правила дорожнього руху України : посіб. до лаб. робіт : для студентів технол. ф-ту / укл. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. –Чернігів : ЧНПУ, 2015. 64 с.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

10. Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>
11. Постанова Про затвердження Правил Державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок від 21.10.1993 р. № 873.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-93-%D0%BF#Text>
12. Постанова Про внесення змін до Правил дорожнього руху від 29.09.2021 р. № 1091. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2021-%D0%BF#Text>
13. Закон Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page5#Text>
15. Закон України Про Національну поліцію № 580-VIII від 02.07.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
16. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9#n1970>
17. Онлайн автошкола Час. <https://www.youtube.com/@autoschoolonlinechas>
18. SVITLOFORUA. <https://www.youtube.com/@SVITLOFORUA-PDR>

План проведення заняття:

- I. Порядок проведення вступу до заняття.
Відмітити присутніх. Визначити мету практичного заняття.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Загальна характеристика та види правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху.

Вивчення основних видів порушень правил дорожнього руху, їхніх можливих наслідків та взаємодії з правоохоронними органами. Розуміння важливості дотримання правил дорожнього руху та ризиків, пов'язаних з їх порушенням.

2. Загальні засади провадження у сфері безпеки дорожнього руху.

Основні принципи засад проведення розслідувань у сфері безпеки дорожнього руху. Розгляд процесу збору, аналізу та використання даних при розслідуванні дорожньо-транспортних подій. Уявлення про етапи розслідування та взаємодію відповідних служб та органів у цьому процесі. Важливість ефективного реагування на ДТП та удосконалення методів розслідування для підвищення рівня безпеки дорожнього руху.

3. Новели Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо оформлення правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху.

Надати учасникам заняття усвідомлення та розуміння найновіших змін Адміністративні правопорушення, які стосуються оформлення та реєстрації порушень в сфері безпеки дорожнього руху. Аналіз нововведень, спрямованих на удосконалення процедур документування та визначення відповідальності за порушення правил дорожнього руху. Застосування нових нормативів при викладенні адміністративних санкцій у сфері дорожньої безпеки.

4. Перспективи запровадження автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху.

Аналіз основних переваг та недоліки систем автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху. Вивчення досвіду впровадження автоматичних систем у різних країнах та його вплив на рівень безпеки на дорогах. Розгляд законодавчих та технічних аспектів впровадження автоматичної фіксації порушень в Україні.

5. Дії поліцейського при оформленні правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху, а також фахівців правоохоронної діяльності на підприємства.

Розгляд та уточнення процедури та правових аспектів оформлення правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху. Вивчення ролі та обов'язки поліцейського під час проведення оформлення правопорушень на дорогах. Взаємодія поліції та фахівців правоохоронної діяльності на підприємствах в контексті безпеки дорожнього руху. Ефективні методи взаємодії з учасниками дорожнього руху та представниками підприємств для врегулювання ситуацій та попередження порушень.

6. Розгляд справи про адміністративні правопорушення, винесення постанови про притягнення до адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху.

З'ясування процедур та етапів розгляду справ про адміністративні правопорушення в сфері безпеки дорожнього руху. Розгляд та аналіз конкретних випадків порушень Правил дорожнього руху для визначення правової кваліфікації та можливих санкцій. Правильне заповнення та складання постанови про притягнення до адміністративної відповідальності. Розвиток навичок ведення процедурного діалогу та аргументації при розгляді справ про порушення Правил дорожнього руху.

7. Штрафи і санкції як для водіїв транспортних засобів так і для пішоходів згідно Кримінального Кодексу України.

Аналіз правових норм Кримінального Кодексу України, що регулюють відповідальність за порушення правил дорожнього руху. Розгляд основних видів штрафів і санкцій, передбачених Кримінальним Кодексом України для водіїв транспортних засобів та пішоходів. Ознайомлення з порядком застосування штрафів і санкцій, враховуючи різні види правопорушень. Розбір конкретних випадків порушень та визначення можливих наслідків для осіб, які порушили правила дорожнього руху.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підведення підсумків, оголошення оцінок, завдання для самостійного опрацювання навчальних питань.

Тема № 4 Оформлення матеріалів ДТП. Основні засади, повідомлення про дорожньо-транспортні пригоди.

Практичне заняття. Надати здобувачам інформацію та навички, необхідні для правильного оформлення матеріалів після дорожньо-транспортної пригоди.

Навчальна мета заняття: спрямована на ознайомлення з основними принципами та процедурою повідомлення про ДТП, включаючи правила заповнення відомостей про аварію, взаємодію з правоохоронними органами та іншими учасниками події. Розуміння важливості точного та повного документування події для подальшого вирішення правових та страхових питань.

Кількість годин. 2

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Поняття, види та основні причини ДТП.
2. Порядок обліку ДТП та механізм заповнення ПНП «Дорожньо-транспортна пригода».
3. Дії працівників поліції при оформленні матеріалів ДТП.
4. Організація руху на місці ДТП.
5. Тактика дій працівників поліції на місці ДТП з матеріальним збитком без потерпілих.
6. Тактика дій працівників поліції та фахівців правоохоронної діяльності на місцях ДТП з матеріальним збитком без потерпілих або з потерпілими.
7. Взаємодія патрульної поліції з СОГ на місці ДТП з потерпілими.
8. Огляд місця ДТП. Складення схеми ДТП.
9. Встановлення осіб причетних до ДТП.
10. Складення протоколу та інших процесуальних документів на місці ДТП (в тому числі і на території підприємства).

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:

9. Іващенко М.В. Основи керування автомобілем, безпека дорожнього руху та медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. – 2000. – 261 с.
10. Куперман А.І., Миронов Ю.В. Безпека дорожнього руху: Довідковий посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: Вища школа; вид. Центр «Академія», 1999. 320 с.
11. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : Навч. посібник: для ВНЗ / Лях М. А., Дем'янюк О. С., Бешун О.А. – К.: ВІКНУ, 2011. 368 с.
12. Собакарь А.О. Основи безпеки дорожнього руху: Навч. посіб. /А.О. Собакарь, Я.Д. Холмянський, С.М. Тараненко; за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. 312 с.
13. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.
14. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник / А. А. Кашканов, О. Г. Грисюк, І. І. Гуменюк. – Вінниця : ВНТУ, 2017. 90 с
15. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): метод. рек. / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. – Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.
16. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський Правила дорожнього руху України : посіб. до лаб. робіт : для студентів технол. ф-ту / укл. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. –Чернігів : ЧНПУ, 2015. 64 с.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

19. Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>
20. Постанова Про затвердження Правил Державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок від 21.10.1993 р. № 873.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-93-%D0%BF#Text>
21. Постанова Про внесення змін до Правил дорожнього руху від 29.09.2021 р. № 1091. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2021-%D0%BF#Text>
22. Закон Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
23. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page5#Text>
24. Закон України Про Національну поліцію № 580-VIII від 02.07.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
25. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9#n1970>
26. Онлайн автошкола Час. <https://www.youtube.com/@autoschoolonlinechas>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Відмітити присутніх. Визначити мету практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Поняття, види та основні причини ДТП.

Розгляд поняття дорожньо-транспортної пригоди (ДТП) та визначення його основних компонентів. Аналіз основних видів ДТП, враховуючи різноманітність ситуацій на дорозі. Вивчення статистичних даних та аналіз частоти різних видів ДТП для визначення тенденцій та особливостей.

Ідентифікація основних причин та факторів, що спричиняють виникнення ДТП. Ознайомлення з поняттям "людський фактор" у виникненні ДТП та вивчення можливих шляхів його мінімізації. Дослідження технічних та дорожніх умов, що можуть впливати на виникнення аварій. Розбір конкретних випадків ДТП для аналізу причин та вивчення можливих заходів щодо їх попередження.

2. Порядок обліку ДТП та механізм заповнення ІПНП «Дорожньо-транспортна пригода».

Ознайомлення з процедурою обліку дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та визначення ролі учасників цього процесу. Розгляд основних документів, які використовуються при обліку ДТП, зокрема ІПНП «Дорожньо-транспортна пригода». Навчання здобувачів заповненню ІПНП, враховуючи важливі деталі та вимоги до правильного оформлення. Вивчення механізму взаємодії між правоохоронними органами, страховими компаніями та іншими учасниками при обробці ДТП. Закріплення знань щодо важливості та відповідальності за правильне та оперативне документування дорожньо-транспортних пригод.

3. Дії працівників поліції при оформленні матеріалів ДТП.

Розгляд дій поліцейських під час прибуття на місце дорожньо-транспортної пригоди (ДТП) та визначення їх ролі у процесі оформлення матеріалів.

Навчання правильному взаємодії з учасниками ДТП для отримання повної та достовірної інформації. Ознайомлення з обов'язками та функціями поліцейських щодо регулювання руху, забезпечення безпеки на місці пригоди та збору доказів. Аналіз типових ситуацій, які можуть виникнути під час роботи на місці ДТП, та вивчення ефективних стратегій взаємодії з різними учасниками. Практичні вправи з оформлення необхідної документації, зокрема складання протоколу та інших матеріалів, що стосуються ДТП. Засвоєння методів взаємодії з іншими службами (медичними, рятувальними) та залучення їх до вирішення ситуації на місці пригоди.

4. Організація руху на місці ДТП.

Розглянути та вивчити основні принципи та правила організації дорожнього руху на місці ДТП відповідно до законодавства та стандартів безпеки. Ознайомити з порядком встановлення знаків та сигналізації для регулювання

руху в зоні пригоди та розглядати їх значення. Вивчити стратегії та тактику організації руху залежно від характеру та обставин ДТП, зокрема у випадках зі збитками, загрозами для життя та іншими ситуаціями. Навчити студентів ефективно комунікувати з учасниками ДТП, зокрема водіями, пасажирями та свідками, з метою координації дій та запобігання подальших порушень. Вивчити процес впровадження обмежень руху на місці ДТП та додержання встановлених правил.

5. Тактика дій працівників поліції на місці ДТП з матеріальним збитком без потерпілих.

Ознайомити здобувачів з базовими принципами та стратегіями тактики поліцейських на місці ДТП з матеріальним збитком без потерпілих. Навчити правильно визначати обставини та вину при дорожньо-транспортній пригоді з обмеженими наслідками та відсутністю постраждалих. Розглянути сучасні методи ведення огляду місця пригоди, збирання доказів та оформлення необхідної документації відповідно до законодавства. Вивчити процедури та алгоритми встановлення винуватця ДТП в умовах відсутності фізичних пошкоджень чи постраждалих. Виявлення можливих шахрайських сценаріїв на місці ДТП та вжиття відповідних заходів.

6. Тактика дій працівників поліції та фахівців правоохоронної діяльності на місцях ДТП з матеріальним збитком без потерпілих або з потерпілими.

Навчити здобувачів ефективно та безпечно взаємодіяти на місцях ДТП з учасниками пригоди, включаючи водіїв та потерпілих. Ознайомити зі стратегіями та тактикою розслідування ДТП з матеріальним збитком, зокрема виявлення винуватця, збирання доказів та оформлення необхідної документації. Вивчити основні принципи і методи надання першої допомоги потерпілим на місці ДТП та визначення порядку виклику медичної допомоги. Розглянути питання взаємодії з іншими службами та екстреними службами на місці ДТП. Навчити ефективно комунікувати з учасниками пригоди, враховуючи емоційний стан і специфіку ситуації. Розуміння та вирішення різноманітних сценаріїв на місці ДТП для забезпечення безпеки та додержання законодавства.

7. Взаємодія патрульної поліції з СОГ на місці ДТП з потерпілими.

Ефективно взаємодіяти з Спеціальними Оперативними Групами (СОГ) на місці ДТП з потерпілими. Ознайомити з процедурами та стандартами взаємодії між патрульною поліцією та СОГ в умовах дорожньо-транспортних пригод з потерпілими. Вивчити ролі та відповідальність працівників обох служб у забезпеченні безпеки на місці ДТП та наданні допомоги потерпілим. Розвинути практичні навички комунікації та взаємодії між патрульною поліцією та СОГ для ефективного вирішення ситуацій. Вивчити правові аспекти взаємодії при розслідуванні ДТП з метою забезпечення справедливості та додержання законодавства.

8. Огляд місця ДТП. Складення схеми ДТП.

Навчити фахівців правоохоронної діяльності проводити ефективний та систематичний огляд місця дорожньо-транспортної пригоди (ДТП). Вивчити методи та техніки збору об'єктивної та деталізованої інформації, необхідної

для подальшого розслідування ДТП. Розглянути процес фіксації слідів та доказів на місці ДТП з метою визначення обставин та винуватців події. Навчити складати схему ДТП, включаючи графічне зображення та докладний опис події, для забезпечення зрозумілості та аналізу для подальшого використання в розслідуванні. Розвивати навички оцінки шкоди, визначення шляху руху транспортних засобів, та виявлення можливих факторів, що сприяли виникненню ДТП. Ознайомити із стандартами та рекомендаціями щодо проведення огляду місця ДТП та складання схеми відповідно до вимог законодавства.

9. Встановлення осіб причетних до ДТП.

Навчити фахівців правоохоронної діяльності методам та прийомам встановлення осіб, причетних до дорожньо-транспортної пригоди (ДТП). Розглянути техніку проведення опитувань свідків, учасників ДТП та інших осіб, які можуть надати важливі відомості для встановлення причин та винуватців події. Вивчити процес ідентифікації осіб за допомогою свідчень, фотографій, відеозаписів та інших доступних джерел інформації. Ознайомити із методами виявлення слідів, що можуть допомогти встановити та ідентифікувати транспортні засоби та їх власників, причетних до ДТП. Розвивати навички обробки та аналізу отриманої інформації для ефективного встановлення осіб, причетних до ДТП.

10. Складення протоколу та інших процесуальних документів на місці ДТП (в тому числі і на території підприємства).

Навчити фахівців правоохоронної діяльності правильно та повноцінно складати протоколи на місці дорожньо-транспортної пригоди (ДТП). Поглибити знання щодо вимог законодавства та процесуальних норм, які регулюють складання протоколів про ДТП та інших необхідних документів. Розглянути особливості складання документів у випадках, коли ДТП трапилася на території підприємства. Пояснити процедуру взаємодії з учасниками ДТП, свідками, іншими правоохоронними органами та фахівцями під час складання протоколів.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підведення підсумків, оголошення оцінок, завдання для самостійного опрацювання навчальних питань.

Тема № 5 Організація дорожнього руху та нагляд за станом доріг.

Практичне заняття. Необхідні знання та навички щодо організації дорожнього руху та здійснення нагляду за станом доріг.

Навчальна мета заняття: спрямована на вивчення основних принципів дорожнього руху, включаючи правила регулювання руху на дорогах, встановлення дорожніх знаків та світлофорів. Учасники отримають розуміння важливості дотримання правил дорожнього руху та вміння виявляти та усувати потенційні небезпеки на дорогах. Також буде розглянуто питання технічного стану дорожнього покриття та методи його відновлення.

Кількість годин. 2

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Основні засади організацією дорожнього руху та служби безпеки підприємств щодо контролю за станом вулично-дорожньої мережі або на територіях підприємств.
2. Контроль за дотриманням будівельних норм, правил, стандартів при проектуванні доріг і вулиць, дорожніх споруджень, залізничних переїздів, ліній міського електричного транспорту, об'єктів дорожнього сервісу, зовнішньої реклами та інших споруд.
3. Контроль за експлуатаційним станом автомобільних доріг, дорожніх споруджень, залізничних переїздів, установкою й експлуатацією технічних засобів організації дорожнього руху.
4. Обстеження місць і ділянок концентрації ДТП та місць скоєння ДТП.
5. Контроль за дорожнім перевезенням небезпечних вантажів та рухом великогабаритних і великовагових транспортних засобів.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять:

17. Іващенко М.В. Основи керування автомобілем, безпека дорожнього руху та медичне забезпечення безпеки дорожнього руху. – 2000. – 261 с.

18. Куперман А.І., Миронов Ю.В. Безпека дорожнього руху: Довідковий посібник. – 2-е вид., випр. і доп. – М.: Вища школа; вид. Центр «Академія», 1999. 320 с.

19. Основи керування автомобілем та безпека дорожнього руху : Навч. посібник: для ВНЗ / Лях М. А., Дем'янюк О. С., Бещун О.А. – К.: ВІКНУ, 2011. 368 с.

20. Собакарь А.О. Основи безпеки дорожнього руху: Навч.посіб. /А.О. Собакарь, Я.Д. Холмянський, С.М. Тараненко; за ред. В.М. Бесчастного. – К.: Знання, 2007. 312 с.

21. Парасюк В. М., Демків Р. Я., Когут В. М. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 340 с.

22. Безпека дорожнього руху : навчальний посібник / А. А. Кашканов, О. Г. Грисюк, І. І. Гуменюк. – Вінниця : ВНТУ, 2017. 90 с

23. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (детермінанти та кримінально-правові заходи запобігання): метод. рек. / О.С. Юнін, С.І. Шевченко, С.В. Бабанін, Н.В. Толошна. – Дніпро: ДДУВС, 2022. 80 с.

24. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський Правила дорожнього руху України : посіб. до лаб. робіт : для студентів технол. ф-ту / укл. В.С. Люлька, М.М. Коньок, Ю.Є. Перинський; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. –Чернігів : ЧНПУ, 2015. 64 с.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

28. Закон України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р .
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3353-12>

29. Постанова Про затвердження Правил Державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів всіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок від 21.10.1993 р. № 873.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-93-%D0%BF#Text>

30. Постанова Про внесення змін до Правил дорожнього руху від 29.09.2021 р. № 1091. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2021-%D0%BF#Text>

31. Закон Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

32. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page5#Text>

33. Закон України Про Національну поліцію № 580-VIII від 02.07.2015 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

34. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page9#n1970>

35. Онлайн автошкола Час. <https://www.youtube.com/@autoschoolonlinechas>

36. SVITLOFORUA. <https://www.youtube.com/@SVITLOFORUA-PDR>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття.

Відмітити присутніх. Визначити мету практичного заняття.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Основні засади організацією дорожнього руху та служби безпеки підприємств щодо контролю за станом вулично-дорожньої мережі або на територіях підприємств.

Знання щодо основних принципів та засад організації безпечного дорожнього руху на територіях підприємств. Вивчити методи та техніки контролю за станом вулично-дорожньої мережі з метою забезпечення її безпеки та ефективності. Розглянути основні аспекти взаємодії служби безпеки підприємства з відповідними органами дорожнього контролю та правоохоронними органами. Розглянути питання планування та впровадження заходів щодо підвищення безпеки дорожнього руху на території підприємства.

2. Контроль за дотриманням будівельних норм, правил, стандартів при проектуванні доріг і вулиць, дорожніх споруджень, залізничних переїздів, ліній міського електричного транспорту, об'єктів дорожнього сервісу, зовнішньої реклами та інших споруд.

Основні будівельні норми та стандарти, які застосовуються при проектуванні та будівництві доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, ліній міського електричного транспорту, об'єктів дорожнього

сервісу, зовнішньої реклами та інших споруд. Методи та техніки проведення контролю за відповідністю будівельних об'єктів встановленим нормам та вимогам. Процедура взаємодії з відповідними органами та інспекціями з питань дотримання будівельних стандартів. Основи оцінки та документування виявлених відхилень від будівельних норм. Значення та важливість забезпечення безпеки та ефективності інфраструктури в міському середовищі.

3. Контроль за експлуатаційним станом автомобільних доріг, дорожніх споруджень, залізничних переїздів, установкою й експлуатацією технічних засобів організації дорожнього руху.

Основні будівельні норми та стандарти, які застосовуються при проектуванні та будівництві доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, ліній міського електричного транспорту, об'єктів дорожнього сервісу, зовнішньої реклами та інших споруд. Методи та техніки проведення контролю за відповідністю будівельних об'єктів встановленим нормам та вимогам. Процедура взаємодії з відповідними органами та інспекціями з питань дотримання будівельних стандартів. Основи оцінки та документування виявлених відхилень від будівельних норм.

4. Обстеження місць і ділянок концентрації ДТП та місць скоєння ДТП.

Аналізу місцевості: розпізнавання факторів, які сприяють виникненню ДТП. Визначення особливостей дорожньої інфраструктури та руху на ділянці, де часто трапляються пригоди. Вивчення та застосування методів збору та аналізу статистичних даних про ДТП. Визначення причин та можливих шляхів попередження аварій на обраній ділянці. Розроблення рекомендацій щодо покращення безпеки руху на визначених ділянках.

5. Контроль за дорожнім перевезенням небезпечних вантажів та рухом великогабаритних і великовагових транспортних засобів.

Розуміння правових аспектів та нормативів, що регулюють дорожні перевезення небезпечних вантажів. Ознайомлення з технічними характеристиками та особливостями руху великогабаритних і великовагових транспортних засобів. Вивчення процедур та технік безпеки при організації руху вантажів із спеціальними вимогами. Розроблення та впровадження заходів з попередження аварій та надзору за безпечним рухом на дорозі.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підведення підсумків, оголошення оцінок, завдання для самостійного опрацювання навчальних питань.